

Degà d'ari porta-veu de l'Associació "Minerva",
Defensor dels interessos morals i materials d'Artà i sa comarca

Redacció i Administració

Quatre-vingts, 3 • AH 1 A

Any II

Artá, (Mallorca) 13 de Septembre de 1918

Num. 51

Rerum Novarum

Del esial així al deis Cibers

三

Decors de van dot oele ri.

38—S'adverteix, per lo tractat els qui tenen riquesa, que, aquestes no arribaran al dolor, ni en les apòstoles per la beatitud eterna, sino que més tard, causen dany, que deuen an els ries inimicidat, les extraordinaries amenaces que les fa jesucrist, i qu'ha d'arribar un dia en que donaran conta del us que feren de ses propietats.

Sobre l'ús que se deu fer de les impuses, hi ha una doctrina excepcionablement importantíssima que la filosofia colomba, però que la Iglesia perfeccionà i ensenyà i treballà perquè no sols sia coneguda, sinó que es practicada a les costums. El principi bàsicament d'aquesta doctrina és el següent, que se degut distingir entre la justa possessió i els abusos i l'ús just dels mateixos. Possem dir que en particular, es, com pot abans nem vist, dret natural al home; usar d'aquest dret, majorment quant se viu en societat, no sols és licit, sinó absolutament necessari. Llicit és que l'homo poseeixi quelcom com a propi. Es aacmés, per la vida humana necessari.¹⁹

Mes si se plegunta, quin us se deu fer d'aquest bens, l'sgiesta, sense auianar-se gens, respon: *En quant an vivo, no na de tenir t'homos les coses exteriors com a propies, sino com a comunes; es dir de tal manera que facilment les comuniqui amb altres quant aquests les necessiten. Per lo que dav l'apostoli: Manxa an els rics d'aqueixa sigle, que donin i que repartesquin fiancament. Veniat es que a ningú se li mana socotrer a altres amb lo que per ell o p'els seus necessita, ni tant sols donar a altres lo que p'ell degut decor de sa propia p'iso d'una mestria, perque ningú està obligat a vare d'una mestria qu'a son estat no continga. Però suportaria la necessitat i el decor, es un deute nostro amb lo que sobra, socotrer als necessitats. Lo que sobra avu-hi de l'humilitat i iso son aquests, manco en cassos d'accordada necessitat, devers de justicia, solo de caritat cristiana, lo qual no tenen més de confundir les lleis. Perque anterior a les lleis i els jutjaments del homos es la lei i jutjat de jesucrist, que*

de moltes manes es aconsella que tincs acostumada a donar molta pietat, caritat i benaventurança, i d'una pietat represa i tendra per la obregada a si mateix la caritat que vives en el Regne del cel pones en aquell que preside un d'ells que s'apareixen més, a més d'una fàvia. Soterrat i en el qual es pot abrigar de neu, ja sien estressos dels corporals i exercits o espirituals o i terrenys, per això los han rebut, perque amo als anglesins a sa p'fession per p'fici i ab
moltos caps, com a ministres del seu rei, una
presentació, al profit dels démons, d'ells d'ells,
el qual anglesin talent, que no ~~era~~, en la
gran abundància de bens, cuidat de quants s'ien
tengut en ell la d'anglès i de l'iberia
dia, el qual s'apaga un objecte amb que no
posiguerà més en fer al p'cisme particular
pan de la seua unitat i fraternitat.

JAWN EL MÚSIC

- En la primavera fugia de cas-eva cap a la
vereda del torrent alçat amb agor, i en la tarda
quant els gransos s'adgoteijaven i els gossos
cantaven uns als corrals, et nini no podia
domir, esconava sempre, i Deu sap quines
harmonies hi sentia en totes aquelles veus de
la natura,

— Sa mare no s'el enri havia mat a l'ig esia
perque quant començaven a tocar l'olga i
contava aquell chor de veus doceissimes, els
uns o'en Jane s'omplien de tenores com si
entrevessin un'altra mon.

El vigilant que en sa nit gordava el poble i que per por de no adormir-se contava les estrelles i parlava baixet, baixet anò els cans, veia sovint, la blanca cameta d'en Jane qui avansava sigilos cap al hospital. Pero en Jane no hi custava, sinó que s'acostava la punta. Acostada a les escàfies que posava escolava Brillar els joves i un tricell creant cantant *O i U*. Si seu ia la cameta de les sabates copejant el terra, i les cadenes l'aveia de les joves que havia custavat molt de q: *Mangéjat, en casa, o no m'el contareu*, amb tula verda. Brillava resplendent *Come riu cu que, com riu d'or, el riu dels tres resplendent de llum, el riu d'or que va, canava, sonava i en Jane esclatava i sevaig...*

¡Oh! Qu'agués donat per tenir un violí
tant pulit *Mangem*, canténi, beguém... ¡Quina
caixeta tant mala gaona li devien haver feta?
¿Quin fou el fuster? ¡si al manco pogués tenir-
la-hi una estonela dins ses mans! ¡Però cal
Tant sols li era permés escoltar, fins que
sempia l'aspra ven del vigilat que li deia:
¡Apa a cateva macés!

I ell fugia acorrents amb els peus descalços, i en la foscor li arribava a ses orelles encara el so continu del violí. Mangéim, contéim, beguem i tots magestuos del contrabaix. Com et tu et tu et tu Pemulze.

Era per ell un gran riu que podia sentir natare, ja les a més o a les festes del poble. Després d'aqueles missives, s'arrujava davant l'estudi i preguntava quan havia alliberat la seva galera, i en la seva esplendor.

El mateix viatge al voltant d'una closca
i cerres, però aquell no volia sonar també
com enderit nostre; estudiava tots buix com una
música o un mos de la Terra del qual fins al
sempre, sempre recordava aquell violí, encara
que repugnava tant. De tote, que sembiava una
poca verda allada tota per força. Però... ell
era així.

De cada dia s'anava amagrint; els cabells li tornaven sempre més revuts; els ulls li tornaven més grossos i els dientz s'emplien de llagostines; en pa i les galtes s'emtonyaven sempre més. No pensava en els jocs d'infants, no mes en son violí que amb penes se sentia i després rabiava de fam, perque moltes vegades no hi havia pa i s'havia de mantenir d'erbes i... del desitj de tenir un violí verdader.

Aquest deslli no l'ya dur a res de bo.

(Squirds)

FLAMENCO

Hablar de Andalucía y de la flamenca sería una feña de respeto inaperdonable. Preciso punto de partida, y lo más peinado es que no sé más decir.

Es ando a veces sentado en un café de estos que aquí llaman *tabernas*, sin que hasta ahora sepa yo de dónde viene esta denominación, me acostumbro a fumar y de vez en cuando a tocar la guitarra. Si al escucharla oírse bien vibra una melodía exquisita, como la que oí oido. Salta sobre el asiento del sofá con un grito

S'ha posada a la venta l'obra dramàtica en 2 Actes i en vers

Aben-Amar

El producte íntegre de sa venta s'entregarà a l'hospital d'aquesta vila.

Demana-la a la LLIBRERIA DE FERRER I SUREDA, Quatre Cançons, 31 Plassa, 2

salvaje, de labios de una señora muy morena y muy fea que lleva el pelo constelado de claveles. Horrorizado me he tapado las orejas; el chillido gutural, estridente, de esta mujer, crisma los nervios produce e-calofrios; parece que va a romperse su garganta, la cara se le enciende al sostener el agudo mientras el tocador agita furiosamente las cuerdas de la guitarra con su zarpa negruzca; el resto de los reunidos bate palmas ritmamente, muy serios con los ojos muy abiertos y sigue la canción que habla de muertes y amores desgraciados, del paresito en la cárcel de la mareasita en el hospital etc. etc. Todas cosas muy lugubres que achican el corazón. Fince la copla esfumá dose lentamente, muriendo como un suspiro que se lleva el aire, quebrán dose en un sollozo bravio que parece desgarrar las entrañas de la cantora. Entonces brota un grito formidable un jolé que rugen los de la tertulia y cuantos están en el café, que rien, lloran, gritan y aplauden como si estuviesen locos.

Inmediatamente una ronda de mansaniga pasa que van sirviéndose unos a otros con mucho cariño; y otra vez la cadencia soñolienta de la guitarra.

Al salir del café llega a mis oídos la copla que es un gemido, una saeta sollozante que vibra en la quietud de la noche callada.

Otras veces he visto llegar al café una comparsa, cuatro o cinco señores, algunas señoras, muy serios, casi fúnebre. Diríase que vienen de un entierro. Uno de ellos lleva una guitarra enfundada, con el mismo cuidado que si llevase un recién nacido. El hombre de la guitarra ha colocado el instrumento en una silla, a su lado dirigiéndole una mirada amorosa. Se han sentado sin decir una palabra y se han oído algunos suspiros. Decididamente estos señores vienen de un duelo. Se acerca un camarero obsequioso y uno de ellos pronuncia las palabras sacramentales:

— Las tres primeras doceetas.

Yo no salgo de mi asombro. A estas palabras cabalísticas el camarero ha desaparecido como una exhalación. Yo espero impaciente. Pasan algunos minutos y el silencio no se interrumpe. Al fin reaparecen el camarero con una bandeja enorme atestada de copas y una botella debajo de cada brazo. Yo me sonrio pensando en Noé y en el Diluvio Universal. Detrás del camarero viene un chiquillo con otra bandeja de no menor tamaño, llena de plátanos con jamón, embutidos, aceitunas, etc. Yo me espanto un poco. El camarero va llenando todas las copas colocando tres delante de cada bebedor; el chico, sobre por su parte, ha dejado su preciosa carga la mesa y ambos se escurren.

Y entonces aquellas buenas gentes se abalanzen sobre los bebestibles y comestibles:

Original de
D. DANIEL CANO
e inspirada sobre tradi-
cions d'Artá

Uno de ellos afirma que la primera caña es siempre mala. Todos asienten y beben la segunda para consolarse del amargor de la primera. Cuando ya está va la primera ronda empieza el canto. El tocador desenfunda el precioso artefacto y a los primeros acordes, una de las señoritas rompe con uña a malagueña que la hace reírse en la silla poniendo los ojos en blancos.

Y yo me marcho porque empiezo a sentir la comezón de un dolor que pudiera costarme un garrotazo.

DR. CENTENO

EL CATALÁ OBLIGATORI

A proposit d'una conversa

Convendria qu'els poquissims espanyols qui ho son de bon de veres comensassen a predicar entre les gentes de bona voluntat de tota la península l'alta conveniència d'estudiar i aprenir el català. La nostra llengua te ja prou títols — i prou semblança amb la castellana i la francesa — perque cap espanyol culte la desconega.

No es d'adòs qu'arribarà el dia, si les coses de Catalunya segueixen la marxa d'ara, que serà ensenyada, no sols en les escoles nacionals, (és a dir, catalanes), sinó en totes les espanyoles. Però, cal amar preparant el camí, el camí únic que'ns pot dur a l'unió germanívola de tots.

Els Espanyols no nos coneixerem mentres no mos entengem parlant cada-cú la propia llengua, perque la llengua d'un poble es tota d'una pessa amb la seva ànim.

Es un error pensar que basta amb el castellà. Amb el castellà, nosaltres los entenem a ells, però ells no nos entenen. Lo més pur, lo més intim del nostre jo es intraditable.

Ningú arribarà mai a comprender el fons de la nostra ànim, ni la de cap poble, sense entendre l'idioma qui l'expressa naturalment.

Aquest disgust d'alguns forasters al sentir parlar català davant ells, ve de que coneixen qu'en nosaltres hi ha dos homes; el qui parla amb ells i l'altre qui es el verdader, i s'els apareix de sobte com un intrús desconegut, en els accents d'una llengua extragera. Ells no drien matar-la, millor dit, voldrien que nosaltres el matasssem. Ens demanen que l'extranglem. ¡I n'hi ha dels nostres que casi s'hi atrevirien!

S'avendrien al propi suïcidí, per fer present d'un mort a la patria espanyola. Jo crec que de morts — "i sobre".

Alants de la Lluita

PERDICONADES

Ja hu val amb aquets automòvils! Ara tornen estar trempats i cada dia arriben; això sí, no vulgueu sobre el temps empleat en la travessia, dues, dues i mitja, tres hores per fer els 20 Kms. que hi ha de Manacor a Artá, un poc més d'1 temps que empleaven les diligències quant feien el mateix servei. I diuen que no progressam! Però, com sempre i en qualsevol assumpte hi ha diferents parets; n'hi ha que diuen, que això es anar enrera, que es una afronta per un poble consentir aquestes coses, perque els dies que no arriba d' hora an el tren (que son bastants) ocasionen certes perjudicis an el passatge, que no son bons dobbés per indemnizarlos i una partida de coses més, que vos fan dubtar d'aquell progrés i vos fan preguntar, si a Artá no hi ha qui vetlla per el benestar del poble, si la Companyia de Ferrocarrils es impotent per fer cumplir el contracte que te firmat amb el propietari d'els automòvils i per el qual s'obliga a dur els passatges a Ciutat o a una estació ahont pugui alcansar el tren, els dies que no hi es a temps. Exposam aquestes coses, perque trobem que es hora que s'hi posi retall i les exposam fent us de la forsa que mos dona la veritat dels fets i en nom de la democracia i llibertat tant sovint trepitjada pels qui se'n diuen defensors.

Fa una temporada que a certs cafès de la vila s'hi veu una concurrencia excessiva d'atlets. L'any passat en aquestes columnes en *Fitiliums* se va fer eco de l'abandonament que hi havia amb aquestes coses i el batle d'Aleixores D. Antoni Cano fentse càrec del mal nom que donava això en el poble, va corregir l'abús. Avuy que hi torna esser mos permetem suplicar an el nostre Batle que hi pos remei amb la seguretat de que, com el seu antecessor, tendrà un apiau liment del poble.

I de lo de Madrid ¿que no n'hem de parlar un poc? Ja es hora d'èxit? Idó heu de pensar que la roda, redona i els de sempre, fan sempre lo mateix. Qu'es hora de menjar, que es necessari que governi un sol partit; que es hora de que els nostres deixin el ministeri; que es necessari el partit per us de la monarquia, etz. etz. Però, que cap dignat es precis treballar o ajudar als qui treballen per salvar l'Espanya, això son altres cinc centes. ¡Pobre Monarquia! si s'hagués d'agonitzar amb aquests estalons. Com si la Monarquia no fos d'Espanya i si d'un partit determinat. ¡Com si no tengués el seu millor bresol en l'obra de govern qui treballa per fer l'Espanya gran! ¡Pobres senyors! Empenyats amb estrenyer el seu dogal, anyoren el temps de fer el *pandero* i menjar a esquena dreta. No, no tornarà aquell temps dels governs iepistes, això son, com deiem l'any passat, els estiraments d'un có qui mor, en el qual se liarga azona i fa pensar en la salvació, però, ja està fet ¡Pobre Monarquia si no pogués anar més que amb crosses!

Cosme

CORRESPONDÈNCIA

CELIFER. — La vostra poesia fou publicada. ¿Que mos hi ferian de contens si de tant en tant nos enriquessem colca cosa!

L. GRIMALT. *Ercissa* — Rebudes dues

